

etetni. Ma más a helyzet: ha az előadásokat este etetés után, 6—8-ig, vagy 7—9-ig tartjuk, zsúfolt házakat kapunk, mindenki eljön, nem is kell parancsolni, sőt a legtöbb esetben kevesellik az egy héten át naponta tartott 2 órát. Ma sok tekintetben az iskolánkivüli népművelés aranykorát éljük. Ki merte volna valaha is azt feltételezni, hogy a falusi lakosság apraja-nagyja, asszony, férfi, legények, leányzók eljöjjenek és naponta két órát türelmesen hallgassanak, előadások után kérdéseket intézzenek, számuk napról-napra gyarapodjék, 200-on felül legyenek az előadásokon, farsangban, táncórák dacára? Nem tévedek talán, ha azt mondom, ezt a háború idézte elő. Ugyanis embereink bebarangolták a világot, megismerték más ország kultúráját, sokat tapasztaltak, tanultak és látták, hogy az idegen országok lakói mennyit és hogyan dolgoznak. A magyar gazdában, polgárban mindig megvolt az önérték: ha látta, hogy más tud valamit, ő sem akart elmaradni és azt mondta: „Hát ezt én is tudom...” Tudja is, csak helyes irányítás kell neki.

Ebben az évben szakadatlanul róttam az országot, megfordulva tiszta magyar, tiszta német, tiszta sokác vidékeken és mindenütt azt láttam, hogy még nemzetiségi szempontból sem lehet különbséget tenni a tanulni akarást illetőleg. Tartottam 6 napos baromfitenyésztési tanfolyamokat mindenfelé. Minden nap zsúfolt iskolateremben, férfiak, nők vegyesen, este 7—9-ig. Átlagos létszám 100-on felül (Nagykozár községben, Püspökszenterzsébeten, Püspökbogáton, Baranyában, Szentetornyán és Köröstarcsán, Békés megyében). A szombati záróelőadásokon átlag 250-en vettek részt, a tanfolyam kezdetén 80—90 ember volt jelen. Nagykozáron, Püspökbogáton, második 6 napos tanfolyam vált szükségessé. Tartottam egynapos tejtermelési tanfolyamokat a Balaton partján. Első ízben megtartottam az egyik községben 11 ember előtt, — bizalmatlanok voltak. A végén még egy előadást kértek két héttel későbbre, ezen 3 községből 214-en jöttek össze. Püspökszenterzsébeten, Baranyában, németek között az elmúlt esztendőben is tartottam mezőgazdasági előadásokat, tehát ott jól ismernek. Ez évben egy 6 napos baromfitenyésztési előadást kértek, megkapták. Ugyanakkor a községben, ugyanaznap kezdődött egy 3 hónapos gazdasági tanfolyam és ime, mi történt? A férfiak este 7-kor elmentek a gazdasági tanfolyamra, a német, sokác asszonyok, az úrinők, kézimunkákkal eljöttek (86-an) minden este 7—9-ig, ott kézimunkáztak és azalatt hallgatták az előadásokat, egy se maradt el. Ma a nép tanulni akar és ezt a törekvést meg kell becsülni. Bele kell vonni a munkába az ismétlősöket is. Ez a néhány adat negyven esztendő különböző pontjairól biztatást ad a további esztendőkre.

*Dr. K-é*

## MILYEN LEGYEN A KORSZERŰ NÉPMŰVELÉSI ELŐADÁS?

Izgatja és nyugtalanítja a címben fölvetett probléma mindazokat, akik a nép és falu gazdasági, kulturális, szellemi, erkölcsi és politikai újjászülése és megizmosodása fölött töprengenek. Ha azt akarjuk és várjuk, hogy a nemzeti élet darabjai, a magyar földön szétszórt falvak magasabb élet-színvonalra emelkedhessenek és szilárdan megállhassák helyüket összeköttetésektől és nekirugaszkodásoktól túlfeszített lázas korunkban, akkor új alapokra kell fektetni a népművelést, mert azok az eszközök és módok, amelyek egy tűnő, lehulló világban jók voltak, most nem állják meg helyü-



ket. A szörnyű világválságból feltápáskodott magyar társadalom egyre jobban érzi és látja, hogy széles néptömegeinket, a tanyák, majorok, falvak, külvárosok lakóit minél előbb és minél alaposabban fel kell vértetni alapos nemzetszemlélettel, öntudattal, a tudás és szellem szükséges fegyvereivel. *A XX. század ítélete szerint ugyanis a kultúra nem kiváltság, nem magánügy, hanem az egész nemzet elodázhatatlan és szent ügye.* A kultúrfőlnény tulajdonképpen nem a középosztály vagy a felsőosztály, a felső tízezrek kultúrájának irányát és mértékét jelenti, hanem *egy nép biológiai és szellemi életstandardját.*

Óriási feladat hárul ma a népművelésre. A népművelés az a csatorna, mely összeköti a magaskultúra tengerszemeit a mélykultúra óceánjával. A népművelés feladata az új, cselekvő, tántoríthatatlan magyar lelkiség kialakítása és a társadalomnevelés a nép széles rétegeiben.

Azok, akik népünk s nemzetünk újjászületésének és újabb évezred felé indulásának és megerősödésének *hogyanja* fölött töprengenek, nem egyszer tapasztalják, hogy *hiába minden erőlködés, reform, ha a népből hiányzik a szellemi alapvetés.* A népművelésnek tehát ma erről a szellemi alapvetésről kell gondoskodnia. Hiába találjuk fel a legragyogóbb technikai eszközöket, hiába írunk cikkeket és könyveket a többtermelésről, ha a nép tájékozatlan és tudatlan s mereven visszahúzódik a haladninemakarás, a konzervativizmus mohlepte sáncaiba.

Bár kutatás, vizsgálat tárgyává lehetne tenni azt, hogy mennyiben igazodik a mai magyar népművelés a kor követelményeihez, én most csupán a címben fölvetett problémára keresek feleletet. Időszerű kérdése a népművelésnek: milyen legyen a korszerű népművelési előadás?

1. Az előadó lehetőleg 20—25 percig beszéljen és semmiesetre se kezdjen magas tudományos színvonalú<sup>1</sup> fejtegetésbe. Nem egyszer tapasztaltam már, hogy a hivatalosan előírt és egyórai időtartamra elnyújtott előadás alatt voltak olyan hallgatók, akik csöndben megleptek, mások viszont a kényelmesebbnek mutakozó szenderegés párnájába hajtották fejüket. Korlátolságáról tesz bizonyyságot az a népművelő, aki a mennyiséget a minőség fölé helyezi, egyszóval sokat locsog s szempontja nem a lényeg és a megértés, hanem a hivatalosan előírt *időtartam* kitöltése.

2. Másik fontos dolog: a *szemléletesség*. Az adatok, a bizonyítékok, az érvek, a mondatok nem burkolózhatnak az elvont, elméleti fejtegetés köpenyébe; úgy kell azokat felsorakoztatni és elrendezni, hogy valóságszínűek legyenek.

3. Legyen az előadásban *aktualitás*! Amikor például a nemzet jövőjét érintő esemény adódik, helyes és észszerű, ha a tervbevett előadást leveszszük napirendről és helyette a fontos eseményt tesszük előadás tárgyává, hogy a falusi közvélemény tájékoztatva legyen a nemzet sorsát érintő kér-

<sup>1</sup> A „tudományos“ szóról l. e szám egy másik cikkét. Nem a tudományos színvonal a hiba, sőt: tudományos színvonal nélkül kiszárad, elsekélyesedik az ismeretközlés forrása. Hanem az, ha valaki a szaktudomány terminológiáját, amely „gyorsírás“ vagy „tolvajnyelv“ az avatottak részére, kellő magyarázat és átvilágítás nélkül vagdossa hallgatói fejébe. Eszményünk: mély forrásból felbuzgó víz átlátszó kristálypohárban: friss és igaz tudományosság egy világos emberi elme tükrében. Amikor a Nobel-díjas tudós fordulna a széles tömegekhez s nem nyugodnék addig, míg meg nem értenék... Nem a tudomány homályos, hiszen az igazi tudomány mindig a legkorszerűbb: az, aminek a megértésére legjobban elő vannak készítve a ma emberei, hanem a zavaros elme, a gyöngye kifejezőképesség, az áltudomány. *A szerk.*



désekről. Így a népművelési előadás leveti merevségét és dinamikussá válik s azt hiszem, a hallgatóság érdeklődése lesz a legjobb bizonyíték a mellett, hogy a közérdekű esemény néha jobban megtalálja az utat a szívhez, mint a programmszerű előadásanyag.

4. Vitán felül áll, hogy a népművelési előadás akkor tarthat számot a hallgatóság megértésére, ha *érdekes*. A hallgatók legtöbbször fáradt, életgondtól gyötört és hajsztolt emberekből rekrutálódnak, akik nem bírják az egyhangú elméleti csörgedezést. Az érdekes, fordultatos és színes előadás állandóan ébrentartja érdeklődésüket, míg a lassú, szürke előadás elidegeníti őket a művelődniakarásnak még a gondolatától is. Az előadó szükség szerint szőjjön az előadásába okulásra alkalmas példákat, történeteket és azokból vonja le a következtetéseket és azokra támaszkodva töltse ki mondanivalójának keretét.

5. A laikusok közül sokan úgy vélik, hogy a falusi nép alacsonyabb kulturális és társadalmi színvonalánál fogva képtelen a mélyebb mondani-valók befogadására. Ezzel szembeállítom azt a meggyőződésemet, hogy a népbe igenis bele lehet önteni a legnemesebb és legmélyebb tartalmat is. Tudni kell azonban, hogy a nép nagy rétege az elemi vagy polgári iskolában, valamint az életben szerzett ismeretekkel rendelkezik, a megértés, feldolgozás módja tehát különbözik az intellektuális rétegek befogadóképességétől. Éppen ezért a nyújtandó kultúrányagot először a legalaposabb megfontolás tárgyává kell tenni, mielőtt megpróbálnánk azt előadni. A népművelőnek éppúgy, mint az egyetemi tanárnak, pontosan és lelkiismeretesen kell készülnie előadására, mert az előadásbeli bizonytalanság, kapkodás elidegeníti a hallgatókat. Az a felfogás pedig: „na, jó lesz ez így is a sötétfejűeknek“, veszedelmes tévedés. Ennek az ellenkezőjéről győződtem meg nagyon kellemesen akkor, amidőn az elmúlt tél folyamán a legégetőbb magyar sorskérdésekről beszéltem egyszerű falusi parasztemberekből és parasztasszonyokból álló hallgatóim előtt.

6. A népművelési előadás sikerének másik elengedhetetlen feltétele a *szabadelőadás*. A szabadon előadott anyag, persze, alaposabb előkészületet és figyelmet kíván, mint a felolvasás, mégis sokkal jobb, ha ezt a közlésformát választja a korszellemhez símuló népművelő. Az előttünk születő szónak több az ereje, mint a felolvasott szövegnek.

7. A népművelés területén eddig szerzett tapasztalataim azt mutatják, hogy sok helyen és sok népművelési előadónál hiányzik a falu, a táj, a környezet gazdasági, erkölcsi, élettani és kulturális érdekszpempontjainak figyelembevétel. A nyújtandó anyag nem igazodik le a tájkultúrához és tájszpempontokhoz. Pedig, ha figyelembe vennék, sok helyen, hiszem, a szellemi érdeklődéstől felkorbácsolt emberek hagynák el az előadótermet minden előadás alkalmával. A korszerű népművelő úgy ismeri a faluját, azt a közösséget, amelyben él, mint a jó századparancsnok századának minden egyes emberét. A népművelő addig, amíg el nem jutott a falu kollektív lelkiületének megismeréséhez, amíg nem látja tisztán a multat és jelent, a falulényeget, ne is fogjon munkához, mert kárbavész minden fáradozása. Ki kell tapogatni és kutatni, hol kell a falut gyógyítani, hol van a baj és hol vannak a hibák gyökerei.

8. A „sablónt“, az előírásokat lehetőleg kerülni kell. A népművelés anyagát szinte lehetetlenség kaptafára csinálni! Ahány falu, annyi program. Szerintem leghelyesebb, ha minden falu népművelési bizottsága



a helyi viszonyokra támaszkodó munkaprogrammot dolgoz ki és a helyi hiányokat pótolva építi a további programját. A faluhelyzet és falukultúra ismerete adja meg az irányt a falumunka számára. Ebből kiindulva, erre támaszkodva emelheti fel a modern népművelés a falut elesettségéből és építheti ki az új faluszellem várát. Nagyon helyesen állapítja meg tehát Makkai Sándor: „Kultúránk egészének vissza kell hajolnia a néplélek mélyére“.

Mindebből látszik, hogy a modern népművelő feladatai olyan nagyok, hogy megoldásukra csakis szilárd erkölcsi alapokon álló, mélyen és sokoldalúan képzett ember vállalkozhat. Mivel a mai értelemben vett falu választóúton van, sebek égnek testén, hiányok tátonganak lelkében, gigászi munka vár a népművelésre. Az a népművelő, aki komoly szeretettel, elhivatottsággal mélyed el a falutudományban, a tárgyi és szellemi néprajzban, a társadalomtudományban, néplélektanban és az ezekből merített ismereteit sikerrel tudja alkalmazni, nem hátrál meg a népművelés területén jelentkező komoly feladatrengeteg előtt.

Rózsa József

## PEDAGÓGUSOK VITÁJA

Problémáikban és jelenségvoltagekban egyaránt érdekesek a pedagógusok vitái. Tanulságosak, mint szellemi, emberi törekvéseknek, mint a magyar élet mai jellegzetességeinek kifejezői. Tanulságosak akkor is, ha a cikkíró pedagógusok inkább csak egy-egy iskolafaj érdekét látják, mintsem a nemzeti kultúráét vagy a feltörekvő magyar tömegekéét. Ezúttal a népművelésben is rendszeres munkát végző gyakorlati pedagógus szól a vitáról: az új iskolának, a *cselekvés iskolájának* időszerűségéről.

Tíz évvel ezelőtt általában tetszetősnek, időszerűnek tartották az új pedagógiai elveket. Egyes iskolafajok szinte sorsukat kötötték egybe az öntevékenység, a *cselekvés iskolájával*, a „munkaiskolai“ törekvésekkel, amik a „betanító iskolánál“ állítólag többet s jobbat kerestek. Fiatalok, de idősebb pedagógusok is úgy látták, hogy a művelődésnek lehető természetes formáját kell az iskolában megtalálni, megteremteni: olyan módot, ami életrevalóságával s természetessége erejével az iskolán túl folytatódó művelődés számára is érték marad. Egyik iskolafajunknak: a polgári iskolának különösen sok pedagógusa akart újat az iskola életében. Úgy találták, hogy a magyar kisbirtok gazdájának, a műhely és üzlet munkásemlérének egészséges kultúréletét a *cselekvés iskolájában* kell előkészíteni. Meggyőződésük volt, hogy ilyenformán kell gondoskodni azokról is, akik szintén termelő élet pályán dolgoznak, de már inkább a középosztálysors, a középosztálykultúra részesei.

Nem kétséges az új törekvések jóhiszeműsége, jelentősége. Hibák, túlzások lehettek, — de vajjon ezek-e a tulajdonképeni okai, hogy újabban a munkaiskola-ellenes megnyilatkozások pedagógiai folyóiratainkban oly gyakoriak?

Elméleti pedagógusok elsősorban azt róják fel, hogy a munkaiskolának Északamerikától Szovjetországig mindenütt uniformizáló, egyformásító hatása van. E könnyen odavethető kifogással éppoly könnyen vitatkozhatnánk. Igazolhatnánk, hogy a mi új iskolánknak Északamerikához, Oroszországhoz vagy a Harmadik Birodalomhoz alig van köze. Munkaiskolai